

EPILEPSIJA IR PIRMOJI PAGALBA



Epilepsija – tai neurologinė liga, dažniausiai pasireiškianti traukulių priepuoliais, rečiau epilepsijos metu pasireiškia netraukuliniai priepuoliai. Traukulių metu žmogus įprastai netenka sąmonės, atsiranda viso kūno įsitempimas, kuriuos seka ritmiškas, pasikartojantis galūnių ir kūno trūkčiojimas. Kartais būna sukandžiojamas liežuvis, nevalingai pasišlapinama, arba pasituštinama. Epilepsija viena dažniausių lėtinių neurologinių ligų. Ja galima susirgti bet kuriame amžiuje.

Traukulių priepuolių yra įvairūs. Jie gali užsitęsti nuo keletos sekundžių iki keliolikos minučių arba ilgiau, taip pat gali kartotis dažnai (keletą ar kelioliką kartų per dieną), o kartais retai – vieną kartą per kelis metus. Atsigavęs po tipinio traukulių priepuolio, ligonis dažniausiai nieko neprisimena, būna išpiltas prakaito, pavargęs, vangus, jam sunku orientuotis aplinkoje. Visiškai atsigauti pacientas gali tik po kelių valandų.

Epilepsija gali prasidėti bet kuriame gyvenimo tarpsnyje, tačiau dažniausiai ji diagnozuojama vaikams ir vyresnio amžiaus žmonėms. Apie 60 proc. šios ligos atvejų prasideda vaikystėje. Kai kurie vaikai, sergantys epilepsija, priepuolius išauga, o kitiems jie gali tęstis ir suaugus. Nors kiekvienas atvejis yra skirtingas, dažnai epilepsija vaikui sėkmingai sukontroliuojama vaistais, kas leidžia mėgautis normalia ir aktyvia vaikyste.

Epilepsijos formos:

Generalizuota epilepsija

Sergant tokios formos epilepsija, dažniausiai pasireiškia viso kūno traukuliai. Jų metu paveikiami abu smegenų pusrutuliai. Generalizuoti priepuoliai gali būti motoriniai, kuomet stebimi nevalingi kūno judesiai, arba nemotoriniai, daugiau susiję su sąmonės ar suvokimo sutrikimu. Generalizuotos epilepsijos priepuolių rūšys:

- absansai (sustingimo epizodai),
- mioklonijos (labai trumpi, greiti viso kūno sutrūkčiojimai),
- kloniniai traukuliai (galūnių ir viso kūno ritmiškas trūkčiojimas) ,
- toniniai traukuliai (viso kūno raumenų įsitempimas),
- toniniai-kloniniai traukuliai (viso kūno raumenų įsitempimas),
- atoniniai (astatiniai) priepuoliai (viso kūno raumenų įsitempimas, po kurio pasireiškia ritmiškas kūno ir galūnių trūkčiojimas – šis priepuolių tipas dažniausias),
- atoniniai (astatiniai) priepuoliai (raumenų tonuso trumpalaikis praradimas).

Generalizuota epilepsija dažniausiai prasideda vaikystėje, tačiau ji gali paveikti ir suaugusiuosius.

Židininė epilepsija-kai sergantiems žmonėms pasireiškia židininiai traukuliai, paveikiantys tik vieną smegenų dalį. Židininiai priepuoliai skirstomi :

- *Židininis priepuolius be sąmonės praradimo*, jų metu sąmonė ir suvokimas nėra prarandami. Židininiai priepuoliai būna motoriniai (kai atsiranda nevalingi vienos pusės galūnių ar kūno judesiai), sensoriniai (kai pacientas patiria neįprastus jautimus savo kūne, paprastai vienoje pusėje), autonominiai (vegetaciniais) (kai atsiranda autonominių kūno funkcijų pakitimų) arba psichiniai (kai pasikeičia žmogaus psichika).
- *Židininis priepuolius su sąmonės ar suvokimo sutrikimu*, kurių metu sutrinka sąmonė ar aplinkos suvokimas.

Kombinuota generalizuota ir židininė epilepsija

Tokiai epilepsijai būdingi ir generalizuoti, ir židiniai priepuoliai. Ji susijusi su Draveto sindromu – labai reta ir sunkia epilepsijos forma, kai ligos eigoje sutrinka psichinė raida. Sergant Draveto sindromu, informacija nėra optimaliai perduodama tarp nervinių ląstelių, o tai sukelia epilepsijos priepuolius ir vėluojantį vystymąsi.

Epilepsijos priežastys

Sergant epilepsija, galvos smegenų neuronuose atsiranda staigūs elektrinio aktyvumo pliūpsniai. Šis nenormalus nervinių ląstelių aktyvumas sukelia kūno traukulius. Epilepsiją ar traukulių priepuolius gali sukelti smegenų pažeidimas, atsiradęs dėl galvos smegenų traumos, ar smegenų auglio, piktnaudžiavimo narkotikais ar alkoholiu, smegenų infekcijos, įvykusio išeminio ar hemoraginio insulto, autoimuninių surigimų, deguonies trūkumo smegenims (pvz., dūstant), nukritusios gliukozės koncentracijos kraujyje, apsinuodijus smalkėmis.

Epilepsijos požymiai ir simptomai:

- laikinas sumišimas,
- sąmonės sutrikimas,
- staigus riktelėjimas, sustingimas,
- akių žvilgsnis į viršų,
- nekontroliuojami trūkčiojantys rankų ir kojų judesiai,
- garsus kvėpavimas,
- vyzdžių išsiplėtimas,
- psichologiniai simptomai, tokie kaip baimė, nerimas,
- putas iš burnos,
- veido pamėlynavimas,
- nevalingas šlapinimasis, tuštinimasis.

Epilepsijos gydymas

Tinkamas gydymas gali padėti sumažinti epilepsijos priepuolių skaičių arba juos visiškai suvaldyti.

Epilepsijos gydymo būdai:

- vaistai nuo epilepsijos – tai pagrindinis gydymas;
- specialios dietos (pvz., ketogeninė dieta), kuri gali padėti kontroliuoti traukulius.
- tam tikrais atvejais gali būti taikoma epilepsijos chirurgija.

Kai kuriems žmonėms epilepsijos gydymas reikalingas visą gyvenimą. Tačiau yra galimybė jį nutraukti, jei traukuliai išnyksta.

Epilepsijos priepuolis

Epilepsijos priepuolis atsiranda dėl nenormalaus smegenų žievės nervinių ląstelių (neuronų) aktyvumo – staigių ir stiprių elektrinių iškrūvių, kurie trumpam paveikia žmogaus išvaizdą ar veiksmus. Jį apibrėžiame kaip staigų, nevalingą, laikiną elgesio pakitimą, kuris apima sąmonės, judesių, jutimų, autonominės nervų sistemos pokyčius, lydimus nenormalių smegenų elektrinių iškrūvių. Epilepsijos priepuoliai kartojasi ilgą laiką ir gali neišnykti visą gyvenimą.

Pirmoji pagalba epilepsijos priepuolio metu:

- Prilaikyti krentantį žmogų ir patraukti visus pavojingus daiktus, siekiant išvengti susižalojimo.
- Užfiksuoti traukulių pradžios laiką.
- Pasistengti prilaikyti priepuolio ištikto žmogaus galvą, padėti po ją minkštą daiktą. Jokiu būdu tarp dantų nereikėtų dėti jokių kietų daiktų, o tuo labiau pirštų.
- Saugoti, kad žmogus neužspringtų.
- Atlaisvinti jo drabužius.
- Pasibaigus traukuliams, atverti kvėpavimo takus ir patikrinti kvėpavimą. Jei žmogus kvėpuoja, paguldyti jį stabiliai ant šono ir stebėti sąmonę, kvėpavimą, pulsą.
- Neslopinti traukulių fizine jėga.
- Priepuolio metu neduoti žmogui gerti ir nevežti jo į ligoninę.
- Nestiprių traukulių ištiktam žmogui padėti atsisėsti, pašalinti visus pavojingus daiktus, ramiai kalbinti ir likti su juo, kol būklė taps normali.
- Jei priepuolis tęsiasi ilgiau nei 5min., kviesti greitąją medicinos pagalbą.



Ar epilepsija pagydoma?

Ši liga yra gydoma ir daugeliu atvejų visiškai išgydoma. Laikoma, kad žmogus pasveiko, jei priepuoliai nesikartoja ir nebegeiriant vaistų.

Jokiu būdu neslėpkite nuo kasdien šalia būnančių žmonių, jog sergate epilepsija. Mokymo įstaigoje ar darbovietėje turėtų žinoti, kad bet kurią akimirką jus gali ištikti priepuolis ir kad aplinkiniai galėtų jums pagelbėti, nes nuo to gali priklausyti jūsų gyvybė.



Rita Kleinauskienė
Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras
Visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči sveikatos priežiūrą mokykloje
Varpo g. 9, Šiauliai
rita.kleinauskiene@sveikatos-biuras.lt